

Јоже Сној

ПОГАШЕНА СВЕТЛА

Само је цељсно
Словеначко народно
позориште, у протеклој
сезони, успело да
одистински узнемири
духове у Словенији.
Учинило је то
представама »Чаробница
из Горње Давче« Рудија
Шелига у режији Душана
Јовановића и »Тоска«
Љубише Ристића

Талијина се кола у Словенији, нема грешке, из године у годину све брже котрљају низбрдо. Било да је објашњење у светској или локалној (провинцијалној) кризи позоришта и његовог естетско-идејног програма, чињеница је да су у програмским нацртима већине садашњих словеначких позоришта све изразитије следеће константе: случајност, хаотичност, конформизам и привидност. Из тога, дакако, произлази и опадање стручности, уметничких вредности, продорности и изражајности. Осетљивијем и образованијем човеку је мука од свега тога, јер, мора да прогута оно што му под брижљиво прикривеним значењем поменутих константи — сервирају као: примено основним људским потребама и укусу, као присно и чисто (читај: конформистички несмело) комедијаштво, као идејно-политички ангажовано, или — по исто тако искривљеној сличности — као опозиционо авангардно.

Поред свега тога, овај осетљив и образован човек мора још и да се смеши: некадашњим беспоговорно страсним заговорницима »чистог театра«, који се сада најодушевљеније и одано заклинају »литератури« као главној подлози сваке представе; некадашњим авангардистима, који се сада двоуме размишљајући о својој бившој авангарди и који су се у међувремену невино институционализовали; жустро ангажованим драмским писцима — критичарима потрошача, технократа, еколошке

опасности, урбане човекове усамљености и свега што је дозвољено критиковати и што је подложно критици. Ови потоњи не знају (да ли, пре-предењаци, доиста не знају?) да својим »критичким« доприносом успостављају равнотежу између једног и другог привида.

Напокон, човек се смешка и веома »одважним« и »далековидим« представљачима социјалних кривица капиталистичког друштвеног поретка у предратној социјално-критичкој класици; бившим програмским побуњеницима, који данас по централним позоришним установама, заинтересовано, понизно и безбојно реализују (преве нацрте, режирају) небројено проблематичније програме, каквима су се до јуче супротстављали; добрим глумцима који су постали, или у естетско-идејном замишљању желе да постану слаби директори позоришта...

Упркос свим програмским празнинама, у фиокама драматурга остају дела познатих и признатих, врхунских домаћих аутора.

Због свега тога и због робовања лошем и ниском укусу, рапидно опада ниво играња и гледања уопште, а с њима, наравно, и мерила просуђивања. Дobar пријем дела код публике и критике само је варљив изглед лаганог и незадрживог прикривеног назадовања.

СУНОВАЊЕ У ДОСАДУ

Време је да постанемо нешто конкретнији, ако то већ не можемо бити свасим.

Театар који има у својој историји добре резултате експериментисања, Љубљанско омладинско позориште, у незанимљивим мукама једва се одржава у животу. У тој професионалној позоришној установи, у којој су ранијих година, на пример, радили режисери Миле Корун и Душан Јовановић, као режисер и аутор истовремено, ове године су морали да се извлаче из ћорсокака, пре свега илценацијама познате омладинске литературе — Жупанчичеве, Левстикове, Бевкове, Зајчеве. То је суновање у праву позоришну досаду.

ДОСТОЈНИ СВАКЕ ПОХВАЛЕ: ГЛУМЦИ СЛОВЕНАЧКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА ИЗ ЦЕЉА У ПРЕСТАВИ »ЧАРОБНИЦА ИЗ ГОРЊЕ ДАВЧЕ« РУДИЈА ШЕЛИГА

Експериментална позоришна група која се прошле сезоне угасила, и није дала ниједну представу, је љубљанска »Пекарна«.

Експериментално позориште »Глеј«, у неистраживачој атмосфери, без муке је предњачило с једва две представе — са домаћим новитетом »Сребрни кончићи« Павла Лужана и режисера Боже Шпрајца — у којој је пажњу привукло неколико глумачких креација, те Еурипидовом »Алкестом« — веома нејасним садржајно-идејним опипавањем античке класике.

»Мала драма« у оквиру љубљанске Дrame СНГ покушала је да увери како још живи, са Лотијеовом »Торокушом« и са новом поставом Анујевог »Оркестра« — што је захвална случајност за утешне глумачке експерименте многих мало запослених и заузетих глумаца.

Све говори о томе да је експериментисање на малим сценама по презентативним позоришним кућама замењено представљањем појединих глумаца, па је тако и »Мала сцена« мариборске Дrame СНГ у то име поставила Хохутову монодраму »Ловчева смрт«, Хаџићеву монолошку »Централу«, те Фигаров лош драмски комад »Поздрављен и збогом«, за неке изабране чланове ансамбла.

Мала »Лева сцена« љубљанске

адаптацију из тв-серије. Хаџићева „Централа“ је — види се — дублирана са мариборском и новогоричком сценом, а Партљичево комедијско позајмљивање основних мотива Ивана Цанкара, са мариборском и цељском.

Драмска дела, која досад никако нису могла да буду реализована на домаћим сценама, су „Воранц“ Данета Зајца, „Лепа Вида“ Рудија Шелига и „Ослобођења Скопја“ Душана Јовановића.

ПО УДЕСУ СЛУЧАЈА

Прошле смо сезоне, рецимо и то, походили позоришта, нека радије, друга нерадо, трећа сасвим нерадо. То је задовољство без двоумљења зависно од количине траженог и израженог жара, који провејава из позоришних кућа, без обзира на већи или мањи успех појединих представа. Случајност, хаотичност, конформизам, привидност, највећи су противници тога жара и, на крају крајева, увек учине своје — жар се угаси сасвим, не само у појединим представама. Ниједан коректан академизам и још како рутинирана имена извођача и режисера нису у могућности да га поново, појединачно, запале. Наступа стање које би можда могло да се означи као стање у којем више ништа не светли, кад је блесак једноставно — убијен.

И са љубљанском Драмом је било тако, иако је имала на репертоару Шекспировог „Тимона Атињанина“ у режији Звонета Шедлбауера, Арбузове „Старомодне комедије“ режисера Мирана Херцога, Несторов „Талисман“ у режији Петра Лотшак, Потрчево „Крефлово имање“ са режисером Јожемом Бабићем, Крлежину „Господу Глембајеве“ у режији Францета Јамника или Држић-Руплов „Бетр Андраж“, у режији Марија Уршича.

Ова кућа која већ годинама игра пред културном јавношћу главну улогу, тако ноторно истрајно да очигледно и сама у њу верује, прихватила се и препотопског аустроугарског Нестора!

Коментар је поново непотребан. Права неусаглашеност програмског обрасца, који покушава да задовољи распон од класике, преко старе и нове градске драме, до социјалног реализма, мучно је чита. Оно што таквој политици одговара је проблематски гледалац, без захтева, којем ће главни доживљај сезоне представљати остварење остарелог глумачког пара у љубавној причи типа „Старомодна комедија“.

НАЈЗАД — ДОГАЂАЈ

Већу програмску осетљивост — наравно, са осетно оскуднијим кадровско-техничким погодностима — показало је Месно љубљанско позо-

риште. Одређен експеримент, посебно у области говорног језика и увођења савремене малограђанске теме, достигло је са „Генерацијама“ Душана Јовановића (режисер Жарко Петан), запажену естетску дотераност са Анујевим „Позивом у град“ — по заслуги режисера Мирана Херцога, посебно сценографа Мете Хочева, која је за ту представу поставила једну од најлепших сцена у целој сезони. Треба у оквиру тих интересовања поменути још „Шкољку“ Лојза Крајгера (режисер Јоже Бабић), те Лоркину „Дону Розиту“ (режисер Звоне Шедлбауер).

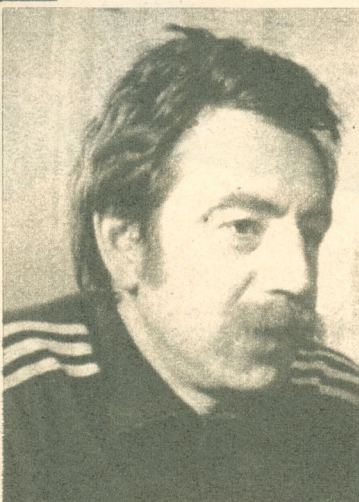
Као веснике кретања према већој и независнијој професионалности, смели бисмо да поменемо три представе у мариборској Драми СНГ: већ поменути Партљичеву парафразу Цанкаревих „Слугу“ — „Очерупајте јастреба“ у режији Желимира Орешковића, Шафарегов „Equus“ у режији Бранка Гомбача, те Софоклову „Електру“ у режији Дина Радојевића.

Кад је реч о Сталном словеначком позоришту у Трсту, морамо, на жалост, поново да констатујемо да ни по садржинској ни по формалној основи не користи своје невезане позиције у јединственом словеначком културном простору. На репертоару је имало јубиларну Жупанчићеву „Веронику Десенишку“, Нушићеву „Власт“, Арбузову „Иркутску згуду“, те Фојеву „Седму заповест“, са режисерима Јожемом Бабићем, Мирославом Беловићем и Маријом Уршићем.

И тако смо најзад стигли до цељског Словеначког народног позоришта које је у протеклој сезони једино истински успело да узнемири позориште и лаичке духове у Словенији, па и целој Југославији — са „Чаробницом из Горње Давче“ Рудија Шелига, у режији Душана Јовановића, те Ристићевом „Тоском“. Тражење нових осећања света и одговарајућег позоришног израза у „Чаробници“, у „Тоски“ се зацело обратило у ненаглашено, заправо духовито и спектакуларно пародирање опере, са мелодраматичним револуционарним садржајем. Утицај је о том крајње одважном и исцрпљујућем подвигу маленог ансамбла остао следећи: на даскама ове позоришне куће покушавају да у приликама свакодневне отуђености, лове значајне духовне рефлексе.

О тим и таквим интересовањима за боље сазнавање уметничке аутентичности и аутентичности човека и света, чини се, вредно је размишљати и писати. Зашто бисмо иначе посветили толику пажњу (време, новац и енергију), колико заправо посвећујемо театарском дармару, ако се комедија свакодневне животне неаутентичности потврди комедијом ларпурлартизма на сцени?

ВРЕМЕ ЊЕГОВИХ
УСПЕХА: ДУШАН
ЈОВАНОВИЋ

Драме СНГ се ниједном није огласила, а с обзиром на њену магловиту идеолошко-конјунктурну концепцију од пре неколико година, вероватно да то није ни могла. О некаком правом садржајном тражењу на постојећим словеначким малим сценама, није било ни збора.

Новогоричко Приморско-драмско позориште се ове године спасавало с лакоћом, постављајући ситне комаде монодрамског или рецитаторског типа, те скинутим булеварским или телевизијским скечевима. Овај млади ансамбл, који се досад често трудио, чак успешно, да достигне солидну професионалност, у овој сезони је нанизао више поставки, цењених са различитих аспеката; поједностављену и местимично наивну Повшетову драматизацију новеле Цирила Космача „Балада о труби и облаку“, „Мандраголу“ Милоша Микелна, Арабалово „Писмо генералу Франку“, Хаџићеву „Централу“, Сајмонову булеварку „Хотел Плажа“ (заједнички наслов за две једночинке), те „Гркљан“ Новака Новака,